

Het (referentie)adres voor daklozen

Samenvatting en selectie van beleidsaanbevelingen¹

De problemen die daklozen ondervinden met het al dan niet hebben van een adres stellen zich maar omdat dakloosheid blijft bestaan. Dakloosheid is een extreme vorm van armoede en uitsluiting die gepaard gaat met de schending van een hele reeks grondrechten. De eerste opdracht blijft dakloosheid tegengaan.

1. **Er moet een globale en structurele aanpak van dakloosheid komen**, zowel federaal als in de regio's.
2. Het samenwerkingsakkoord rond dakloosheid tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten moet geconcretiseerd in **een actieplan, waarin iedere overheid korte en lange termijn doelstellingen, concrete acties benoemt en daar ook het bijhorend budget voor voorziet.**

Mensen hebben recht op een identiteit en hebben grondrechten (zowel sociale als burgerrechten), adres of geen adres. Het hebben van een adres zou geen voorwaarde mogen zijn om een persoon toe te laten zijn (grond)rechten uit te putten. De nood van de overheid om een persoon te kunnen 'terugvinden' moet hier los van staan.

3. Wij vragen **wetenschappelijk onderzoek naar buitenlandse regelgeving waarbij identiteit (en het identiteitsbewijs) rechtstreeks toegang geeft tot grondrechten van mensen** en waarbij de registratie van de 'vindplaats' of woonplaats van personen daar los van staat.

Intussen formuleren wij hier —onder protest zolang een oplossing ten gronde ontbreekt— aanbevelingen bij de huidige regelgeving en de toepassing daarvan op het terrein.

4. **De toegang tot sociale en andere grondrechten moet nu reeds**, binnen de huidige regelgeving, **zo onafhankelijk mogelijk gemaakt worden van het hebben van een officiële hoofdverblijfplaats.**
  - Toelaten dat rechten worden uitgeput en contact wordt gelegd met de dakloze door gebruik van bekende 'vindplaatsen' (gebruik adressen van kennissen, via regelmatig bezoek bij diensten...) waar mogelijk.
  - Alternatieven uitwerken voor uitbetaling van tegemoetkomingen en uitkeringen (cash met een reçu, rekening van een kennis, circulaire cheques...)
  - Garanderen van de basisbankdienst.
  - Schorsing van rechten moet ten allen prijze vermeden worden.
  - Indien schorsing van rechten niet kan vermeden worden moeten rechten met terugwerkende kracht kunnen hersteld worden van zodra een persoon wordt 'teruggevonden' of er terug duidelijkheid is over zijn gezinssituatie.
  - Opgebouwde rechten mogen niet 'onzichtbaar' blijven na een periode van dakloosheid. Ontbrekende gegevens in databanken (ksz...) moeten achteraf gereconstrueerd waar mogelijk, zodat regularisatie mogelijk blijft.

¹ Deze aanbevelingen zijn het resultaat van besprekingen tussen bovengenoemde organisaties en gebaseerd op bevindingen van daklozen en (ex)daklozen in Wallonië, Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze zijn slechts een samenvatting en selectie van de belangrijkste aanbevelingen die we elders maken.

Voor een meer uitgebreide analyse van de problematiek en gedetailleerder beleidsaanbevelingen verwijzen we naar het dossier van het Netwerk tegen Armoede '*werknota (referentie)adres voor daklozen*' [link in te voegen van zodra online], waarin met medewerking van RWLP, FBLP, BPA en het Front, naast Vlaamse, ook Brusselse en Waalse ervaringen werden verwerkt. Daarnaast werkten Front, BPA en FBLP mee aan aanbevelingen voor de Brusselse OCMW's voor een betere toepassing van de huidige regelgeving rond het referentieadres *Adresse de référence, un guide pour simplifier la vie des uns et des autres* <http://www.fdss.be/index.php?page=adresse-de-reference>

Beide die documenten gebruiken we ter ondersteuning van deze samenvatting.

- Wij vragen een grondige evaluatie van het statuut samenwonende. De ‘strijd’ tegen ‘domiciliefraude’ criminaliseert ten onrechte de dakloze en bepaalde vormen van solidariteit, brengt mensen in nog grotere bestaansonzekerheid en staat ontsnappen uit dakloosheid in de weg.
5. **Geen enkele dakloze mag zonder adres blijven. Er moet met een brede definitie van dakloosheid worden gewerkt, niemand mag vergeten worden.**
  6. **De tegenstrijdigheden en leemtes in de wetgeving** (OCMW-wet 1972, wet van 1965 bevoegdheid OCMW’s, wet op de bevolkingsregisters 1991...) **moeten weggewerkt en gecoördineerd.** Alle wettelijke mogelijkheden voor een dakloze voor het verwerven van een adres (referentieadres –bij een privé persoon, OCMW of vzw-, de voorlopige inschrijving, tijdelijke afwezigheid, inschrijving hoofdverblijfplaats in een instelling) dienen in een nieuwe omzendbrief verduidelijkt. Deze moet de verschillende omzendbrieven die elkaar nu tegenspreken of leemtes laten vervangen. Dit moet het recht op een adres voor de dakloze beter afdwingbaar maken.
  7. **De aanvraag van een referentieadres en de beslissing over de toekenning van het referentieadres moet aan kwaliteitseisen voldoen:**
    - Onthaal bij het OCMW door een sociaal assistent;
    - Steeds onmiddellijk schriftelijk bewijs van ontvangst van de aanvraag (zowel bij OCMW als gemeente);
    - Gedetailleerde motivatie van de beslissing;
    - Beslissing binnen een redelijke termijn, maximum een maand;
    - Overhandiging van de beslissing in persoon.
  8. **Correcte inschrijving in het bevolkingsregister en correct gebruik van die gegevens.**
    - Garanderen van het gebruik door bevolkingsdienst van een **code** die het adres ‘markeert’ als referentieadres;
    - Garanderen van de behandeling van de persoon met zo’n adres als ‘alleenstaande’;
    - Billijke schadevergoeding bij vergissingen, sancties bij hardleerse schendingen door gerechtsdeurwaarders.
  9. **Schrappen van een oud adres en toekenning van een nieuw adres moeten naadloos op elkaar uitsluiten.**
    - Wij vragen dat éérst een principiële beslissing wordt genomen over toekenning, vervolgens **tegelijktijd** het oude adres geschrapt en het nieuwe adres ingeschreven in het bevolkingsregister.
    - Bij aanvraag van een OCMW-referentieadres moet het OCMW de ambtelijke schrapping vragen.
    - Bij aanvraag van elke andere vorm van adres moet de bevolkingsdienst van de nieuwe woon- of vindplaats dat doen. De onduidelijkheid in de regelgeving hierover moet weg.
  10. **Een vlottere toekenning van een referentieadres bij een privé-persoon.**
    - Inschrijving van referentieadres bij privé-persoon zonder verwijzing naar OCMW voor sociaal onderzoek moet de norm zijn.
    - Indien toch naar het OCMW wordt verwezen voor sociaal onderzoek, moet het referentieadres bij privé persoon reeds voorlopig worden aanvaard en ingeschreven door de bevolkingsdienst.
  11. **Drempels wegwerken bij het OCMW**
    - Correcte en begrijpelijk geschreven informatie over het referentieadres blijft belangrijk (vb. Daklozengids)
    - OCMW’s moeten ‘buiten komen’, drempels en voorwaardelijkheid moeten weggewerkt. Wij vragen investeringen in outreachend en proactief maatschappelijk werk.
    - Alle hulpaanvragen en toegekende hulp, maar ook alle **geweigerde** hulpaanvragen bij OCMW’s moeten centraal en met inbegrip van een gedetailleerde motivatie worden geregistreerd. Dit moet een evaluatie en verbetering van de maatschappelijke dienstverlening van de OCMW’s toelaten.
  12. **Garantie voor de dakloze dat er minstens 1 instantie bevoegd is**
    - Het principe van de **feitelijke verblijfplaats** moet ingeschreven worden om uit te maken welk OCMW bevoegd is, m.a.w. daar waar de dakloze zich aanbiedt met een vraag om maatschappelijke dienstverlening.
    - De dakloze moet bij weigering door een 2e OCMW zélf een snelle beslissing kunnen vragen aan de PODMI.
    - Bij verlies van officiële hoofdverblijfplaats (referentieadres of woonplaats) tijdens opname in een instelling, of indien bij opname er reeds geen adres meer is, moet ook de mogelijkheid bestaan om een referentieadres te krijgen bij het OCMW van de gemeente waar de instelling ligt.
    - Daklozen die al referentieadres hadden vóór opname moeten dit steeds kunnen behouden.
    - De mogelijkheid tot gebruik van het adres van de instelling tijdens opname als officiële hoofdverblijfplaats moet blijven bestaan en gegarandeerd. De lijst met instellingen die dit moeten toepassen moet verduidelijkt en zo breed mogelijk ingevuld.

13. **Geen discussie meer over 'onvoldoende of voldoende middelen'**, het is niet omdat mensen over financiële inkomsten beschikken dat zij 'op eigen kracht' zomaar kunnen ontsnappen uit de dakloosheid. **Er mag geen maximuminkomen worden bepaald om dakloosheid te (h)erkennen**, er moet ook naar andere factoren in de persoonlijke situatie van iemand worden gekeken om uit te maken of hij dakloos is. **Wij vragen hier meer wettelijke garanties.**

14. **Tijdelijk samenwonen consequent toestaan.**

- Wij vragen dat 6 maanden tijdelijk samenwonen, verlengbaar met nog eens 6 maanden, steeds wordt toegestaan indien uit sociaal onderzoek blijkt dat de aanvrager van een referentieadres in die periode niet op eigen kracht voor een woongelegenheden en/of adres kan zorgen.
- Om te vermijden dat een dakloze van ambtswege zijn officiële hoofdverblijfplaats krijgt op het adres waar hij tijdelijk samenwoont moet hij de kans krijgen het referentieadres aan te vragen (redelijke termijn van 10 werkdagen) en bij bewijs van die aanvraag uitstel van deze verplichting krijgen.

15. **OCMW's mogen geen bijkomende voorwaarden opleggen voor toekenning van het referentieadres.**

- Om alle verwarring te vermijden –een referentieadres is een vraag om maatschappelijke dienstverlening- zou de bijkomende voorwaarde moeten geschrapt worden dat een dakloze een vraag om maatschappelijke dienstverlening moet stellen.
- Het feit dat het referentieadres een vraag om maatschappelijke dienstverlening is dient ook wettelijk vastgelegd (nu staat dit enkel in een van de omzendbrieven).
- OCMW's moeten proactief op zoek naar mensen die zich niet meer bij hen aanbieden, enkel indien het OCMW kan aantonen dat het die inspanning heeft gedaan mag het referentieadres worden geschrapt. Wij vragen hier voor een minimumtermijn van 6 maanden vooraleer mag worden geschrapt.

16. **Controle op naleving door OCMW's van regelgeving rond het referentieadres.**

- Wij vragen een onafhankelijke instantie waar de dakloze zich toe kan wenden om klacht neer te leggen wanneer hij zich benadeeld voelt en die via bemiddeling ook naar een oplossing kan zoeken, zonder dat enkel de mogelijkheid van beroep bij de Arbeidsrechtbank rest. Uiteraard mag dit het recht van de dakloze om in beroep te gaan bij de Arbeidsrechtbank niet beperken.
- Wij vragen ook gerichte controles en sanctionering van hardleerse OCMW's.
- Controles moeten ook onaangekondigd en anoniem kunnen.

